

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

K. de Vries

Openheid

en betrouwbaarheid

133

MEDITATIEF

P.F. Messelink

Toekomstbeeld

137

WANDELEN MET GOD

R.J. Vreugdenhil

Wraak!

138

ACHTERGRONDEN

B. Kamphuis

Kokette vrijzinnigheid

140

SAMENLEVING

E. van Middelkoop

Hoezo, burger van Europa?

143

KERK WERELDWIJD

B. Bolt

De Free Church of
Central India (FCCI)

145

LIED VAN DE WEEK

A. de Heer-de Jong

Lied 294: 'Laat komen,
Heer, uw rijk'

147

en verder...

Boekbespreking/Meegelezen/
Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / K. de Vries

OPENHEID EN BETROUWBAARHEID

Is er binnen onze kerken wel ruimte, een klimaat om echt iets aan de orde te stellen?

Iemand komt met een origineel idee. Een afwijkende gedachte. Een nieuwe exegese die dogmatische uitspraken in een ander licht zet. Kortom, iemand steekt zijn nek uit. Wordt je hoofd er dan niet meteen afgehakt?

Mentaliteitskwestie

In twee eerdere artikelen (jrg. 74, nrs. 4 en 5) schreef ik over de binding aan de belijdenis. Die binding beschermt de gemeenten tegen de macht van enkelingen. Die binding beschermt voorgangers ook tegen zichzelf, tegen mogelijke eigenzinnigheid. In de farmaceutische wereld worden nieuwe pillen eerst uitvoerig door officiële instanties getest voor ze op de markt gebracht mogen worden. Zo moet je in de kerk nieuwe inzichten niet zomaar loslaten op de gemeente. Dat kan schadelijk zijn voor de geestelijke gezondheid. Laat ze eerst testen. De ondertekeningsformulieren voor

ambtsdragers wijzen daarin een duidelijke weg:

- niets leren of publiceren wat met de leer in strijd is;
- een bedenking of afwijkende mening niet openlijk uiteenzetten, leren of verdedigen, maar je gevoelen in de kerkelijke weg aan de kerkelijke vergaderingen voor onderzoek voorleggen.

Daarbij is een grondhouding van dienstbaarheid en bescheidenheid vereist. Maak gebruik van de kansen die je geboden worden om anderen en jezelf te beschermen tegen eventuele onrijpheid in je ideeën. Een gezonde dosis wantrouwen ten opzichte van jezelf past een christen die zondag 3 belijdt.

Met andere woorden: de kwestie van binding aan de belijdenis is voor een groot deel een mentaliteitskwestie. Een zaak van persoonlijke vroomheid.

Er komt dan wel een vraag op. Stel dat je een nieuw idee wilt laten testen via de officiële, afgesproken kanalen, is daar dan eigenlijk wel ruimte voor?

Werk dit in de praktijk wel?

Onlangs pleitte E.A. de Boer er in dit blad (jrg. 73, m. 38, p. 787) voor om eerst de discussieruimte die je als predikant hebt, te benutten voor een grondige voorbespreking. Die ruimte is er binnen je kerkenraad en onder collega's (classis). "Ook als je (nog) niet de ker-

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. G. GUNNINK, DRS. I.D. HAARSMA,
DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DRS. S. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. OE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. W. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 49,00 per jaar (Europa zeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Brafeetah.

Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

kelijke weg wilt gaan...", voegt De Boer er terloops aan toe.

Ik ben het met hem eens. Alleen zou ik iets andere termen willen gebruiken. Het onderscheid nissen 'voorbespreking' en 'de kerkelijke weg gaan' zou ik eruit willen halen. Een grondige bespreking vragen, dat is de kerkelijke weg gaan. De Boer wijst die ruimte aan 'binnen je kerkenraad of onder collega's (classis)'. Helemaal mee eens. Alleen, die haakjes rond het woord 'classis' zou ik er graag weghalen. Als je een grondig en vooral objectief onderzoek wilt, kies dan niet een subjectieve kring van collega's, maar laat het de classis zijn.

In de eerste plaats: daarmee bescherm je jezelf tegen de menselijke neiging om die collega's te maken onder vrienden of 'geestverwanten'. Dat schaadt de objectiviteit van het onderzoek.

In de tweede plaats: welke kerkelijke status heeft een kring van collega's buiten een classis-vergadering? Geen enkele. Het risico bestaat dat men apart, wat elitair circuit in het leven wordt geroepen.

Iets als een 'Amersfoortse kring' in de Christelijk Gereformeerde kerken werkt ongezond. Het vertroebelt - onbedoeld - al gauw de kerkelijke verhoudingen.

In derde plaats: Is het wijs om de ouderlingen erbuiten te laten? Lijkt mij niet.

Is het klimaat er wel?

Net als De Boer schreef ook J.J. Burger onlangs in dit blad over de ruimte om meningen die afwijken van de belijdenis bij de kerkelijke vergaderingen aanhangig te maken (jrg. 72, nr. 22, p. 457). Hij vraagt zich daarbij af: "Maar hebben wij in ons omgaan met de Drie Formulieren van Eenheid kerkelijk een werksfeer geschapen en kanalen gecreëerd waarbij dit echt mogelijk is? (...) Maar als er nu eens iemand oprecht een probleem heeft met een onderdeel van de leer of de verwoording daarvan, is er dan {nee, niet in de krant, maar} op kerkelijke

vergaderingen open ruimte om over zo'n vraag concreet (...) door te spreken? Of is er dan toch té gauw de reactie: Dat mag je niet vragen, dat is in strijd met de belijdenis!" Burger vindt dat over deze vragen nadrukkelijk doorgedacht moet worden.

Scherpte en hardheid

Burger formuleert precies waar de pijn vaak zit. De gedachte dat je nieuwemeningen eerst eens op een classis aan de orde zou stellen, kan al bijvoorbeeld moedeloos maken. Probeer het je eens concreet voor te stellen. Is zo'n formele vergadering nu de plaats om een vruchtbaar gesprek met elkaar te hebben? Misschien is het formeel wel de aangewezen plaats. Maar is het ook een geschilde plaats?

Naar het antwoord op die vraag is het een beetje raden. Een (werk)sfeer is nu eenmaal moeilijk grijpbaar. Het antwoord zal uit de praktijk moeten komen. Maar misschien ligt daar nu juist het probleem: hoe vaak gebeurt het eigenlijk dat mensen hun bedenking of afwijkend gevoel aan een kerkelijke vergadering voorleggen voor onderzoek? Het komt bij mijn weten hoegenaamd niet voor.

Waarom niet? Is er angst voor de reactie die Burger schetst? Dat er scherp en hard gereageerd wordt? Of dat krampachtig alles dichtgetimmerd wordt in de trant van: 'Dit mag je niet vragen of vinden, want we moeten de belijdenis handhaven!'

Ik denk dat die angst er is. Maar toch is ze volgens mij gebaseerd op een denkfout. De angst berust namelijk op de waarneming aan wat er gebeurt wanneer iemand een afwijkende mening publiceert. Dan is er inderdaad nogal eens sprake van een scherpe toon en een harde W-sing. Maar vanwaar die scherpte? Is het omdat iemand een afwijkende mening heeft? Of is het omdat hij die mening zomaar publiceert, on-

geacht zijn eigen belofte?

Naar mijn overtuiging is de scherp-
te in reactie vooral het gevolg van
het laatste. Er ontstaat spanning
omdat iemand door publicatie zijn
belofte lijkt te breken.

Dat wettigt echter niet de conclusie
dat het op kerkelijke vergaderingen
dus even scherp en hard zou zijn
toegaan, ook wanneer iemand zich
zou hebben gehouden aan de zorg-
vuldigheidseisen, de afspraken die
er zijn voor het bespreken van een
afwijkende mening. Ik geloof daar
niks van. Wie zich bescheiden en
dienstbaar opstelt, mag vast en ze-
ker rekenen op een zachtmoedige
reactie.

Trouw moet blijken

Kortom: het is een denkfout om
scherpe reacties tegen mensen die
afwijkende meningen publiceren te
projecteren op de sfeer van kerke-
lijke vergaderingen, alsof daar geen
ruimte zou zijn om je moeite met
een onderdeel van de belijdenis ter
sprake te brengen. De scherp-
te van reacties in het verleden wordt
niet weer ingegeven door de afwijken-
de mening op zichzelf, maar door
de overtuiging dat de ander met
zijn publicatie zijn belofte ver-
breekt.

Bewijs dus als ambtsdrager dat je
betrouwbaar bent. **h o r** je juist op
procedureel gebied te houden aan
de belofte die je hebt afgelegd. Wie
dat van meet af aan doet, heeft geen
reden om bang te zijn voor scherpe
en harde reacties.

Vruchtbaar gesprek

Maar is de vergadering van een
kerkenraad of classis wel in staat
om een vruchtbare discussie te voe-
ren? Dat zal moeten blijken. Nu
eens zal het meevallen, dan weer
zal het tegenvallen. Je kunt als pre-
dikant het idee krijgen dat je niet
begrepen wordt. Of de vergadering
zelf realiseert zich: wij komen er
niet uit. Maar in dat geval ben je
toch niet uitgepraat? Er is altijd de
mogelijkheid de zaak aan een meer-

dere vergadering voor te leggen.
Overigens: of het een vruchtbare
bespreking wordt, hangt mede af
van de vraag: hoeveel tijd en moei-
te ben je bereid te investeren? Het
zou een slechte zaak zijn wanneer
nieuwe meningen op kerkelijke
vergaderingen slechts met grote te-
genzin en een zucht van vermoeid-
heid in behandeling worden geno-
men. De afspraken van het onder-
tekeningsformulier leggen een more-
le plicht bij kerkelijke vergaderin-
gen om – als iemand zijn gevoelens
voor onderzoek voorlegt – daar dan
positief op te reageren en er zorg-
vuldig werk van te maken. Het on-
dertekeningsformulier vraagt om
grote openheid juist op kerkelijke
vergaderingen. Reacties als 'dit
mag je helemaal niet zeggen of
denken' zijn daarmee in strijd.
Maar ook het streven om een afwij-
kende mening in Mn enkele zitting
af te handelen. Daarmee doe je ie-
mand die zich correct opstelt, geen
recht.

Zelfbeheersing: in de actie

Ik zou willen pleiten voor een alge-
mene gedragslijn die gekenmerkt
wordt door twee woorden: zelfbe-
heersing en betrouwbaarheid.
Ik kijk daarbij naar twee kanten.

In de eerste plaats naar de predikant
die met iets nieuws komt. Het zou
goed zijn dat elke ambtsdrager die
iets wil publiceren, zich ernstig en
biddend afvraagt: bevat mijn publi-
catie passages of beweringen die
misschien op gespannen voet staan
met de schriftuurlijke leer?

Het lijkt mij niet juist om daarbij al
te formeel te werk te gaan. Bijvoor-
beeld door te vragen: 'Spreken de
belijdenisgeschriften zich over mijn
gevoelen expliciet uit? Zeker, dan
kan ik dus vrijuit spreken en publi-
cieren'. In zijn algemeenheid is die
benadering te naïef. Er zijn kwes-
ties die wellicht niet expliciet in de
belijdenis zijn opgenomen. Maar
daarom maken ze nog wel deel uit
van de Schriftuurlijke leer. Of ten-
minste van een eeuwenlang Schrift-ver-

staan. Om dan toch maar een voor-
beeld te noemen, de kwestie die
ook De Boer in zijn artikel 'Discus-
sie-ruimte' behandelt: mag een
vrouw ambtsdrager worden? Ik heb
reden noch behoefte te twijfelen
aan de integriteit van de mensen die
nieuwe standpunten over dat onder-
werp publiceerden. Ik besef ook dat
het onmogelijk is een lijst aan te
leggen van onderwerpen die net
wel – en onderwerpen die net niet
binnen het raam van de afspraken
in het ondertekeningsformulier val-
len. Daarom gun ik mensen die net
een andere afweging maken dan ik
zou d m , graag het voordeel van
de twijfel.

Maar vervolgens zou ik er wel voor
willen pleiten om dat hele afwe-
gingsproces voor jezelf anders te
benaderen. Waarom zou je de m-
ges en grenzen opzoeken? Als je
ook maar een vaag vermoeden
hebt, dat jouw nieuwe inzicht wel-
licht op gespannen voet zou kunnen
staan met de schriftuurlijke leer, die
wij samen met alle heiligen bewa-
ren, dan is het een kwestie van
wijsheid en zelfbeheersing om niet
tot publicatie over te gaan. Neem
het zekere voor het onzekere en leg
het eerst aan een kerkelijke verga-
dering voor. Dan houd je je binnen
de veilige marges van je eigen b-
lofte: een bedenking of afwijkende
mening niet publiceren, maar die
voor onderzoek voorleggen aan een
kerkelijke vergadering. Ben kerke-
lijk vergadering kan altijd alsnog
groen licht geven voor publicatie.
Op die manier voorkom je in elk
geval een hoop spanning en narig-
heid. Bovendien lever je bijvoor-
baat het bewijs dat je betrouwbaar
bent.

Doe je het anders en word je daar-
op vervolgens scherp aangevallen,
dan gaat het niet aan om veront-
waardigd te klagen: 'Zo gaat men
toch niet om met een betrouwbare
dienaar van de Heer?' Al ben je
tientallen jaren betrouwbaar ge-
weest en al heb je een formidabele
staat van dienst, toch kan ook jij op

een **kwade** dag je **betrouwbaarheid** prijsgeven door niet langer te doen **wat** je beloofd **hebt**. **Petrus** was niet verontwaardigd toen hij **door Paulus** (ex-christenvervolger, last-minute apostel!) **op de vingers getikt werd** (Gal. 2 : 11-14). Hij beriep zich **niet** op het **feit** dat hij een **trouwe dienaar van het eerste uur was**. Ook de **trouwste dienaar** kan in de fout gaan.

Zelfbeheersing: in de reactie

In de tweede plaats wil ik met die gedragslijn van **zelfbeheersing** en **betrouwbaarheid** **kijken** naar kerkelijke vergaderingen en predikanten die zich geconfronteerd zien met nieuwe, afwijkende **meningen** van een ambtsdrager **in een boek of een blad**. Ook dan is zelfbeheersing vereist.

Je kunt na een eerste onderzoek vaststellen dat je collega **in strijd** kannt met de gereformeerde leer, en **dus** feitelijk zijn **belofte breekt**. Echter, **daarmee** ben je nog niet klaar. Wie weet, **was** het in **arge**loosheid dat hij **tot publicatie overging**. Probeer **achter** de motieven te komen. **In elk geval** dient het de **zaak** zelden **wanneer** meteen een harde aanval wordt ingezet. Mensen verschansen zich **dan** in **hun** loopgraaf. De standpunten verhar**den** zich. Voor een gesprek waarin iemand nog **op zijn standpunt terug kan komen** zonder gezichtsverlies, is **vaak** geen ruimte meer. Blijf dus in eerste instantie uitgaan van de **goede trouw van je broeder**.

En hoe dan verder?

Misschien is het **goed** om een bezinningsperiode in acht te nemen. Een tijd van bijvoorbeeld een half jaar of een jaar, om zich **toe** te leggen op **Schriftstudie** en **rustig** argumenteren.

Het ai of **niet inlassen** van zo'n bezinningsperiode is uiteraard niet het recht van een **afzonderlijke persoon**, maar **staat** ter beoordeling van de **kerkelijke** vergaderingen. **Zo'n** bezinningsperiode laat ook

onverlet dat een kerkenraad de handwijze **van zijn predikant** als een rechtstreekse **bedreiging** van het **evangelie kan zien**. **Dit kan naar het oordeel van de kerkenraad** zo ernstig zijn dat terwille van de gemeente niet met maatregelen gewacht mag worden **op de afloop van een bezinningsperiode**.

De waag **blijft** dan: op welk podium **zou** zo'n bezinningsproces plaats moeten vinden? Op het **publieke podium** van de pers? **Of op het niveau van een kerkelijke vergadering?**

in principe is het altijd de beste **weg om alsnog te zoeken naar mogelijkheden om de bewuste publicatie op de tafel van een kerkelijke vergadering te krijgen**. Dat **is** immers de afspraak. Een persdiscussie haalt de zaak naar beneden **tot het niveau van een particuliere discussie tussen twee personen**.

Maar daarnaast: vraagt een omstre-den publicatie niet om publieke **reactie**? Soms is het **ook nodig om eerst aan te tonen dat met de bewuste publicatie grenzen zijn overschreden**.

Gedragslijn of gedragscode?

Zou het helpen om bijvoorbeeld een gedragslijn zoals hierboven **geschetst, vast te leggen in een soort gedragscode**? Een code waarin naast het **ondertekeningsformulier** wat meer procedures worden vastgelegd die **er** **beheerst omgaan met elkaar** in onze kerken bevordert? In het **ondertekeningsformulier** wordt wel veel gezegd over de acties van **predikanten met afwijkende meningen**, **maar** niet over de reactie daarop van kerkelijke vergaderingen.

Toch aarzel ik. Misschien is het onverstandig om naast het **ondertekeningsformulier** **nog andere documenten te hanteren**. Het **ondertekeningsformulier** is immers al een gedragscode voor **ambtsdragers**. **Hoe** veel je ook **vastligt**, altijd zal er een **afwegingsproces** nodig blijven rond

de **vraag: welke nieuwe inzichten lenen zich** voor vrijmoedige **publicatie, welke niet**.

Hoe dan ook, het zal de eenheid en de vrede van Christus' kerken **ten goede komen, wanneer** ambtsdragers zich alles gelegen laten liggen aan de intentie van Paulus. Hij **schrijft in 1 Korintiërs 4 over die-naren van Christus die de geheime-nissen van God mogen beheren:** "Voor mijke beheerders is **dit ten-slotte het vereiste: betrouwbaar te blijken**".

Ds. K. de Vries is predikant van de Gereformeerde Kerk van Alphen aan den Rijn.

M meditatief

Voortaan zullen, zolang de aarde bestaat, zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht, niet ophouden.

Gen. 8:22

Midden op haar straat en aan weersijden van de rivier staat het geboomte des levens, dat twaalfmaal vrucht draagt, iedere maand zijn vrucht gevende; en de bladeren van het geboomte zijn tot genezing der volkeren.

Openb. 22:2

Het moet bij eerste aanblik toch troosteloos zijn geweest: het dode land dat zich voor Noachs ogen uitstrekt als hij de ark verlaat, Maar even-goed ziet hij er toekomst in. De dieren zwermen uit en

kleuren land en lucht weer in – hemel en aarde komen opnieuw tot leven. En Gods woorden scheppen beelden van wuivend graan en omgeploegde aarde, van na elke nacht een nieuwe dag en ja, van wisselvallig weer, maar nooit meer zondvloed. Want zon met regen geeft een boog die allesoverkoepelend voortaan bescherming biedt, door God getekend. Met deze troost kan Noach leven, ook als de dood ooit onherroepelijk weer komt. Dit is het paradijs nog niet.

Ook troosteloze beelden laatst: de weggesleurde aarde van Nicaragua, de duizenden doden van Honduras, het water tot in de randen in de daken, als de huizen er nog staan, een vader die zijn dode kind vertwijfeld in zijn armen draagt.

En na de nacht is er wel weer een dag. Maar toekomst?

Maar ook ons land is nog geen paradijs. Het water juist dat overwonnen leek herinnert ons daar nog eens aan: dat beeld van halfverdronken land met ongeogst gewas dat wegrot in de grond en woon- en werkplaats onder water. Maanden werk blijft vruchteloos.

Gods Woord schept beelden van het paradijs. De eerste dingen zijn voorbijgegaan. Er aal geen nacht meer zijn en ook gem zon, alleen maar leven in het Licht afkomstig van God zelf. Er zal geen watersnood meer zijn, slechts een rivier die niet buiten de oevers treedt, maar met haar helder water leven schenkt: geen oogst zal meer mislukken, de dood zal niet meer zijn. Er zal in alle eeuwigheid niets vruchteloos en troosteloos meer wezen.

Met die troost kun je leven.

W wandelen met God

*Ik krijg hem nog wel...
Ik wou dat ik het haar betaald kon zetten...
Ik vergeef het hem nooit!*

Wraakgevoelens, behoefte aan vergelding, blijvende kwaadheid. Hebt u dat ook? Mijn kinderen zijn er vaak heel duidelijk over. Als de een de ander niet wil helpen, dan is de reactie dim 'dan help ik jou de volgende keer ook niet'. 'Sloeg jij?' 'Ja, maar hij begon...' Dat is duidelijke taal. Zo zeggen kinderen dat. Oog om oog, tand om tand.

Wij zijn volwassen. Wij weten dat het zo niet mag. Wij weten wat Jezus zei: niet 'oog om oog', maar als iemand je slaat, laat hem ook op je andere wang slaan (Matt. 5:38v). Wij weten dat Jezus zei: heb je anden lief (Matt. 5:44). Wij zeggen dus niet wat kinderen zo makkelijk tegen elkaar zeggen. We zeggen het niet. Maar denken we het ook echt niet?

Wraakgevoelens, wat moet je ermee?

Je hebt af en toe ruzie, en je man presteert het om dan altijd aan tafel nog even een gemene opmerking te maken, als de kinderen erbij zijn. Dan zou je hem toch... Die ene collega weet het altijd zo te spelen dat jij de rotklusjes moet opknappen, hij knijpt er zelf altijd tussenuit. Je moet hem een keer terugpakken... Jij komt zowat elke dag bij je zieke moeder die vlakbij woont, je zussen haast nooit. Maar ze hebben wel af

tijd commentaar op hoe je dingen regelt voor moeder en ze vinden eigenlijk dat je niet goed genoeg voor haar zorgt. Je houdt je stil om wille van moeder, maar anders... Je broer heeft je ooit een streek geleverd, dat ben je nooit vergeten. Voor de buitenkant ga je gewoon met hem om, maar diep van binnen...

We zeggen het niet, maar het gevoel is zo herkenbaar. De één in kleine dingen, de ander in het groot: wraakgevoelens. Wat moet je ermee?

Wegduwen helpt niet

Er aan toegeven, dat mag niet. Dat weet je maar al te goed. Dat doe je dus ook niet. Je zegt tegen jezelf dat je die gevoelens zelfs niet mag hebben. Dat het verkeerd is. Steeds weer klinkt Galaten 5:22 door je hoofd: de vrucht van de Geest is liefde, lankmoedigheid, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. Een christen mag zulke gevoelens niet hebben. Dus je gaat het wegduwen. Als je het voelt opkomen, duw je het terug. In de put van 'verboden gedachten', snel het deksel er weer op. Zo mag je toch niet denken! En je doet maar weer gauw alsof je die gevoelens niet hebt. Het mag niet, dus je hebt ze ook niet.

Maar gevoelens laten zich niet zo

maar wegduwen. Gedachten zijn onder een deksel te stoppen. Het komt steeds weer terug. Het is jezelf. Steeds weer betrap je jezelf. Het zit erin, helpt

Maar moet je het eigenlijk wel ontdekken? Moet je het eigenlijk wel wegduwen? Moeten zulke gevoelens weggestopt worden in de donkere hoeken van je gevoel? Zijn wraakgevoelens altijd fout? Is het altijd fout om te verlangen naar eerlijke vergelding? Moet je alle onrecht maar gewoon slikken?

Onterechte gevoelens

Laten we eerst maar eerlijk zijn, zulke gevoelens zijn lang niet altijd terecht. Mijn zoontje komt soms mijn kamer binnen rennen met een verhaal alsof z'n zus hem het grootste onrecht heeft aangedaan, maar als ik doorvraag blijkt het allemaal net even anders te liggen. Dat is bij volwassenen net zo. Je gevoelens van onrecht zijn soms behoorlijk gekleurd. Het verlangen naar wraak is lang niet altijd gerechtvaardigd. Zulke onterechte gevoelens moet je niet terugduwen en laten zitten, daarover moet je jezelf flink aanpakken. Want je doet a zelf onrecht mee.

Terechte gevoelens

Gevoelens kunnen ook heel terecht zijn. Vaak genoeg is er echt onrecht, ligt de fout echt bij een ander. Onrecht, ook in Gods ogen. Dingen die voor Hem niet kunnen. Je verlangen naar recht is dan wel terecht. Te-recht inderdaad. Een gevoel van wraak, een verlangen naar vergelding is dan niet fout.

Zulke gevoelens moet je dan ook niet wegstoppen. Je moet ze zeker niet ontkennen. Je kunt er beter iets heel anders mee doen. Ze niet naar beneden duwen, maar juist omhoog. Naar boven, boven jezelf uit. Ermee naar God toe.

Overgeven aan God

Ik leer dat van apostel Petrus en hij heeft het op zijn beurt geleerd van zijn Meester, Jezus. Petrus heeft gezien hoe Jezus omging met onrecht. Wat werd Hem een onrecht aangedaan. Hij werd uitgescholden, Hij werd geslagen, Hij werd belachelijk gemaakt, Hij werd gepijnigd. Allemaal onrecht. Hij had het echt nergens aan verdiend. Jezus wist dat zelf als beste. Hij voelde het feilloos aan. Hij wist heel zeker dat zijn gevoel terecht was.

Maar wat deed Hij? Petrus zegt: *Hij schold niet terug, Hij dreigde Mes, maar gaf het over aan Hem, die rechtvaardig oordeelt (1 Petr. 223).* Jezus gaf het aan God. Hij duwde het boven zichzelf uit en legde het bij Vader neer. Hij zocht niet zelf naar wraak, Hij slikte ook niet alles in, maar gaf het aan God. In de zekerheid dat God rechtvaardig zou oordelen!

Dat is de manier, zegt Petrus. Want hierin heeft Jezus u een voorbeeld nagelaten, opdat u in zijn voetstappen zou treden (2:21).

Hem komt de wraak toe

Ik leer het ook van Paulus. *Wreek uzelf niet, geliefden, maar laat plaats voor de toorn (Rom.12:19).* Oftewel, neem de wraak niet in eigen handen, ook niet in eigen gedachten, maar laat het over aan een ander. Aan de Ander, aan God. Dat zegt God zelf ook. Paulus zet het er direct bij: *want er staat geschreven: Mij komt & wraak toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Here.* Er zal wel degelijk wraak zijn. Vergelding is nodig. Onrecht moet gewroken worden. God stapt daar niet zomaar overheen. Hij stapte niet zomaar over het onrecht heen dat

Hij zelf ondervond van ons (zijn Zoon stierf ervoor aan het kruis!), Hij stapt ook niet zomaar over het onrecht heen dat andere mensen ons aandoen. Hij zegt niet dat we alles maar moeten slikken. We mogen rekenen op vergelding. Maar dat moeten we niet in eigen hand nemen. Of in eigen gedachten houden. Laat het over aan Hem. Geef het over aan God, leg het bij Hem neer.

Geloof dat Hij rechtvaardig oordeelt

Dat is de manier die God ons leert. Zo mogen we leren omgaan met wraakgevoelens. We hoeven ze niet weg te stoppen. Leg het onrecht maar bij God neer.

Dat vraagt van ons heel veel vertrouwen. Het vertrouwen dat het bij God in goede handen is. Het vertrouwen dat Hij rechtvaardigt oordeelt, dat Hij onrecht inderdaad zal wreken en het recht zal laten overwinnen.

Gelóóf dat Hij dat inderdaad doet. Stel niet de eis dat je dat moet kunnen zien, maar geloof het, zonder het te zien. Reken erop dat God het zal doen, op zijn manier, op zijn tijd. Geef dat echt uit handen, in zijn handen.

In de hel of aan het kruis

Geloof dat God het onrecht wreekt, soms met straf in eeuwigheid. Als je onrecht ondervindt van iemand die zijn zonden niet voor God belijdt. Iemand die niet Jezus Christus als z'n Verlosser kent. Hij zal, volgens Gods rechtvaardige oordeel, ook voor dat onrecht gestraft worden. Zo ernstig neemt God het onrecht dat u en mij wordt aangedaan: ook daarvoor worden ongelovigen gestraft in de hel.

Geloof ook dat God onrecht wreekt door het op de schouders van Christus te leggen. Als je onrecht lijdt van de kant van medegelovigen. Als iemand zijn schuld, ook de schuld tegenover jou, belijdt als zonde en vergeving vraagt. Dan

wordt zijn schuld gewroken aan het kruis van Christus. Zo ernstig neemt God het onrecht dat u en mij wordt aangedaan: ook daarvoor hing Christus te bloeden aan het kruis.

Geloof dat God het onrecht serieus neemt, als u het bij Hem neerlegt. Vertrouw erop dat het bij Hem aan het goede adres is. Laat het aan Hem over om ermee te doen wat recht is.

Vind op die manier rust.

Wat je wegduwt, komt terug. Onherroepelijk.

Wat je overgeeft, wordt van je afgenomen.

Geef het steeds weer over aan Hem die rechtvaardig oordeelt.

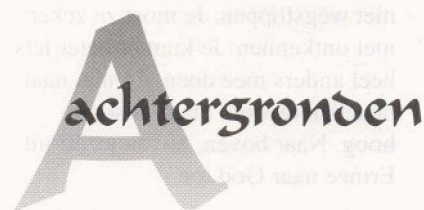
[Ik heb dankbaar gebruik gemaakt van hoofdstuk 21 uit John Pipers 'Toekomstige Genade' (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 1997)]

Ds. R.J. Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk te Langeslag.

Kopijformulieren Handboek 1999

Graag ontvangen wij de nog **niet ingezonden** kopijformulieren zo spoedig mogelijk.

Koketterie

"Het **traditionele** kerkvolk reageerde **onlangs geschokt** op het nieuwe boek van de **theoloog Harry Kuitert**, over **de menselijke natuur** van Jezus". Zo begon NRC *Handelsblad* laatst een **artikel**.² Het **leedvermaak** en de **liberale arrogantie** druipen **van zo'n** zinnetje af. Erger is **nog** dat het gewoon niet klopt. Wie heeft er nu **eigenlijk zo'n ru-moer** gemaakt over Kuiterts nieuwste boek? **Was** dat 'het **traditionele kerkvolk**'? Welnee, het was Kuitert zelf. **Nog** voor de verschijning van zijn boek hadden hij en zijn uitgever **een waar media-offensief** ontketend. **Via persberichten** en interviews werd her en der het revolutionaire karakter van deze **christologie** verkondigd. Zo koketteerde Kuitert met **zijn vrijzinnigheid**. De **reacties** die tot nu toe van **orthodoxe** zijde verschenen **zijn**, waren niet zozeer geschokt als w d verdrietig. Vorige publicaties van Kuitert hadden al wel duidelijk gemaakt dat **hij** de godheid **van Christus** loochende. **Dat** deed verdriet. Het doet ook verdriet dat hij aan die **lijn** vasthoudt. Maar hoe verdrietig ook, voorspelbaar **was** het wel. Wat schokt is dan ook niet **zozeer** de inhoud van dit boek, **als wel de koketterie** ervan. Met **kennelijk plezier** bestrijdt Kuitert het geloof in Jezus Christus als de **Zoon van God** en **poseert** hij als modern theoloog. Weliswaar zegt hij in één van de genoemde interviews dat **hij** er moeite mee had om "weer een hele hoop mensen **voor** het hoofd te **stoten**": maar **van die** moeite blijkt in zijn boek **weinig**. Al **na één bladzijde** verschijnt in het boek **het kopje 'Jezus bladdert af** (16). Het gaat Kuitert dan om de opvattingen **over** de Here Jezus, die

aan vele veranderingen onderhevig zijn. **Maar** de formulering getuigt toch ook van weinig respect voor **ander-mans overtuiging**, om **van eer-bied voor Christus Zelf** nog **maar te zwijgen**. Met dit soort uitdrukkingen is het boek bezaaid. **Hei** doet soms pijn aan de o p . Zo hoort het "veilig in Jezus' armen" volgens Kuitert bij "de hele **santenkraam** van het kindergeloof" (255). Verdere voorbeelden zal ik de lezer besparen. **Ik krijg deze toch d** nauwelijks uit mijn tekstverwerker. Ze **mogen** genoeg zijn om **duidelijk te maken dat** ook in het boek zelf Kuitert koketteert met **zijn vrijzinnigheid**.

Vrijzinnigheid

Kuiterts hoofdstelling is &t Jezus **nooit Zichzelf** als God gezien kan hebben, omdat Hij een **jood** was. Dit valt volgens Kuitert via **historisch** onderzoek te **verifiëren** (154). Als wij over de godheid **van Jezus spreken**, **doen wij dat** kennelijk vanuit de gedachte dat wij beter over God **geïnformeerd zijn** dan Jezus. "Dat lijkt mij het invoeren van een onoplosbare **tegenstrijdigheid**", zo zegt hij dan (155). Je zou verwachten dat deze hoofdstelling van brede argumentatie voorzien wordt in het boek. Zowel dat de Here Jezus in alle **opzichten** "geloofde, **dacht en** handelde d s jood", als dat het daarom **onmogelijk was dat Hij Zichzelf** als God zag: het **zijn** toch niet **zonder** meer vanzelfsprekende **waarheden**. Maar in feite blijft bewijs **voor deze k-weringen achterwege**. Wat **zijn** **hoofdstelling** is, is ook zijn uitgangspunt. Jezus kan Zichzelf nooit als God gezien hebben. We **moeten** het geloven omdat Kuitert het **zegt**. Of misschien kan ik beter zeggen: Kuitert **voegt** zich als **vanzelfspre-**

kend in de vrijzinnige traditie. Want niet alleen **binnen** Kuiterts **eigen ontwikkeling** is zijn boek nauwelijks een verrassing. Maar het past ook naadloos binnen k t geheel van de vrijzinnigheid. Al zo'n eeuw geleden stelde de bekende liberale theoloog Adolf van Harnack, dat in **het evangelie** zoals Jezus het verkondigde niet de Zoon thuis-hoort, maar alleen de Vader. **Harnacks taal was aanzienlijk eer-biediger dan** die van Kuitert, maar zijn uitgangspunt was hetzelfde. Natuurlijk zijn er in de uitwerking verschillen tussen beiden **en Kuitert laat** niet na die te benadrukken (65v.). Maar dat **levert** toch niet veel meer op dan een **variant** op de vrijzinnige traditie. Voor koketterie is dus **eigenlijk weinig d e n**. Velen **vóór** Kuitert hebben al ontkend dat de Here Jezus **God is**. Dat is erg genoeg. Maar de suggestie dat in dit boek iets heel nieuws gebracht **wordt**, is er echt ver naast. "Jezus **geen God?** Dat wist **ik al**", zegt de 'priester- dichter' Huub Oosterhuis in Elsevier.⁴ Zo **kunnen** **vrijzinnigen onder elkaar** spreken. Maar wij mogen zeggen: 'Jezus **geen God?**', we hebben het al zo vaak gehoord. We laten ons ons **ge-loof in de Here Jezus** niet **afnemen**, ook niet door oude vrijzinnigheid in een nieuw jasje.

Van beneden

"Alle spreken over Boven komt van beneden" (176). Dat is al vele jaren Kuiterts adagium. Het geldt dus ook voor zijn christologie. Alles wat **wij** over de Here Jezus zeggen, komt van beneden. Dat wil zeggen: het gaat om menselijke interpretaties. **Mensen proberen** de betekenis **van Jezus onder woorden te brengen**. Het gaat altijd om een

waardebepaling, een **waardeoordeel** over zijn persoon. Kortom: 'Jezus, nalatenschap van het christendom'. Dat geldt voor de **leer over** de twee naturen van de Here **Jezus**: Hij is één Persoon in twee naturen, een goddelijke en een menselijke. Je moet die leer, zo zegt Kuitert, zien als de stralenkrans die je vaak op afbeeldingen van Jezus ziet. Iedereen weet wel dat de Here niet echt met zo'n stralenkrans rondliep. Maar de schilder geeft daarmee de betekenis van Jezus weer. De belijdenis van de godheid van Jezus is net zoiets. We **weten** wel dat Hij een gewoon mens was en **niets** anders. Maar Hij is zo **belangrijk** voor ons, **we** noemen **Hem ook God**. Daarom heeft Kuitert **niet eens** behoefte om de **twee-naturen-leer** af te schaffen, ook al **gelooft hij er** niets van. Want "**betekenis kan** ook worden **aangegeven** met voorstellingen, die niet op **standen van zaken teruggaan of verhalen** die niet echt **zijn** gebeurd" (207).

Maar niet alleen de kerkelijke leer over de Here Jezus is puur van beneden. Dit geldt niet minder van wat de Bijbel **over Hem** zegt. De evangelisten hebben het **verhaal** over Jezus opgesnukt en aangedikt. Natuurlijk wist de Here Jezus niet allang dat **Hij** 'ten **derden** dage' zou opstaan uit de **doden**. "Dar zou zijn verhaal van alle ernst ontbloten" (205). Het is alleen maar een stukje stralenkrans. Net zoals de wonderverhalen. "Ze drukken **warmte** uit voor **Jezus**, vertrouwen in zijn woorden en werken, geloof in zijn bijzondere roeping. Of ze echt gebeurd zijn is heel wat anders". Misschien is dit **nog** wel het meest boeiende aspect aan Kuiterts **vaak** mergerlijke boek. Het laat met onverbiddelijke consequentie zien **waar** je uitkomt als je in de leer over Christus alleen '**van beneden**' wil **spreken**. Het zal niemand **verwonderen** dat je dan ook 'beneden' uitkomt. Bet enige wat je **overhoudt is een joodse** man uit het jaar nul. Maar dat zat **dan ook al in** je vooronderstellingen ingebakken. Johannes zei het al: "**wie** uit de aar-

de is, is uit de aarde en spreekt uit de aarde". Maar hij kon meer zeggen: "Die uit de hemel **komt**, is boven allen; wat Bij gezien en gehoord heeft, dat getuigt Hij en zijn **getuigenis** neemt niemand aan. Wie **zijn getuigenis aanvaardt**, heeft **bezegeld**, dat **God waarachtig is**" (Joh. 3, 31-33). De **kloof tussen** Kuiterts christologie en deze woorden is onoverbrugbaar.

Kuiterts uitgangspunt dat alle spreken over Boven **van** beneden is, doet hem ook losjes omspringen met wat de Bijbel en de kerkelijke leer over Jezus zeggen. Een **straal-**tje meer of minder aan de stralenkrans doet er kennelijk niet **zoveel** toe. Johannes kan wel in de eerste zin van zijn evangelie **zeggen** dat het Woord God **was** (en dat is het Woord dat in Jezus Christus vlees geworden is, Joh. 1, 14.17). Maar Kuitert huppelt daar vrolijk overheen, met wat **kreten** over de **gnostiek**, waarvan Johannes de taal en de voorstellingswereld zou gebruiken, en **concludeert** dan "**Hoe** ook, Johannes identificeert niet Jezus en God. Jezus is niet God en God is niet Jezus" (159). In nog geen twee bladzijden weet hij zich zo van Johannes af te maken. Maar als je Kuitert dicht **sla**at en het evangelie open, dan staat het er nog altijd: "**en het Woord was God**".

Zulke korte bochten maakt Kuitert **keer** op **keer**. Zo laat hij in een opmerking over Fil. 2 voor het gemak maar liggen dat daar **van** Christus Jezus gezegd wordt dat Bij "in de **gestalte Gods zijnde**, het **Gode** gelijk **zijn** niet als een roof heeft geacht". **Hij** houdt dan niet meer over dan dat de tekst "over Jezus spreekt, die zich vernederde en de **gestalte van een slaaf aannam**, om daarna door God verhoogd te worden" (209v.). Op die **manier kun** je natuurlijk altijd gelijk krijgen. Even gemakkelijk als Kuitert met de Bijbel omspringt, doet hij het met de **kerkelijke leer**. Op een gegeven ogenblik **zegt** hij bijvoorbeeld dat de drie **oecumenische belijdenisgeschriften** (het Crede de Apostolische Geloofsbelijdenis, Ni-

cea en Athanasius) door alle **christelijke** kerken aanvaard zijn, maar dat dat **niet** geldt van de belijdenis van Chalcedon, omdat daar een paragraaf over de **Heilige Geest** in staat, waarmee de **Oosters-orthodoxen** niet akkoord **gaan** (235). Dit is echt een **warnet van misverstand**. In feite is alleen de belijdenis van **Nicea** door Oost en **West** aanvaard, en zelfs daarover is nog **verschil** van mening, omdat het Westen daaraan later in de belijdenis over de Heilige Geest heeft toegevoegd dat **Deze ook** van de Zoon uitgaat (het zogenaamde **filioque**). Chalcedon heeft daarmee **weer** niets te **maken**, **maar** leent zich door zijn karakter **moeilijk** voor een kerkelijke belijdenis. Het lijkt een **detail**, maar als je een boek schrijft **waarin** je de **twee-naturen-leer** wilt herzien, is enige zorgvuldigheid ten aanzien van het concilie dat die leer **geformuleerd** heeft (Chalcedon) toch wel op zijn plaats. **Maar** ja, als het alleen maar om **sen stralenkrans** gaat ...

Verzoening

Wat is voor Kuitert nu eigenlijk de betekenis van de Here Jezus? "De grote gebeurtenis is volgens de **christenheid** dat Gods barmhartigheid voortaan ook aan de niet-joden kan worden gepredikt: in **Jezus hebben zij hun** zondebok en in de Goede Vrijdag **hun** Grote Verzoendag gekregen" (312). Het gaat dus om twee'dingen, als je de betekenis van Jezus onder woorden wilt brengen. In de eerste plaats mogen sinds Hem ook **niet-joden met God omgaan**. En die omgang betekent, in de tweede plaats, dat **zij** net **als** de joden mogen delen in de verzoening met God. Op beide punten heeft **Kuitert** gelijk en ongelijk. **Inderdaad**: sinds Christus neemt God ook heidenen aan als **zijn** volk. Paulus komt woorden tekort om het wonder van dat geheim te bezingen (Ef. 2 en 3). **Maar** als je **daarin** de betekenis van Jezus laat opgaan, dan is het toch **wel** vreemd dat de apostelen Hem prediken als de "Leidsman en Hei-

land om Israël bekering en vergeving van zonden te schenken" (W5, 31), al voordat het evangelie naar de heidenen ging. Maar Lucas zal het volgens Kuitert wel verkeerd gezien hebben.

En inderdaad, Kuitert heeft weer gelijk: de kern van Jezus' betekenis ligt in de verzoening. Het is mooi dat Kuitert daar aan vasthoudt, in tegenstelling tot iemand als Den Heyer. Maar laten we die winst niet te gemakkelijk incasseren. Want ook hier denkt Kuitert consequent van beneden. "Het ritueel van de verzoening is teken van een ontwaakt geweten... Het ritueel is een poging om het van beneden goed te maken bij Boven. God moet verzoend worden = wij zijn schuldenaars, en dat weten we. Dat is de essentie van de leer van de verzoening". Als dat de essentie is van die leer, dan is wel het hart eruit: "God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende" (2 Cor. 5, 19). Maar ook die woorden van Paulus zullen voor Kuitert wel niet meer zijn dan beeldspraak, een 'metafoor' van beneden.

Slot

Natuurlijk valt er over Kuiterts boek nog heel wat meer te zeggen, ook positieve dingen. Het is, zoals bij Kuitert meestal het geval is, smeugig geschreven, hoewel ik het, vooral door het oneerbiedig taalgebruik, allesbehalve mooi geschreven vind.⁵ Verder geeft het boeien & overzichten de geschiedenis van de nieuwere christologie. Je kunt Kuitert zelfs een klein & gelijk niet ontzeggen in zijn verzet tegen een wijze van verering van Jezus waarbij God op de achtergrond komt. Dat komt inderdaad voor en waarom zouden we ons ook door Kuitert daarvoor niet laten waarschuwen?

Maar deze dingen nemen niet weg dat Kuiterts boek een radicale breuk betekent met het geloof van de kerk van alle eeuwen in Jezus Christus. Onlangs is er een nederlandse vertaling verschenen van een boek van Alister McGrath over

Jezus. Dit boek & glashelder dat met de leer van de godheid van Christus de integriteit van het & s-telijk geloof op het spel staat: "er valt over deze leer niet te onderhandelen".⁶ Inderdaad: als de kerk van Christus Hem niet meer kan vereeren als God en Heiland, houdt ze in feite op te bestaan.

Christus als God en Heiland: het komt erop aan van dit geloof te blijven getuigen ook aan het eind van het tweede millennium. Kuiterts boek laat ons zien hoe aangevochten dit geloof is in deze tijd. Wat betekent dat anders dan dat we k-proefd worden "opdat & echtheid van uw geloof, kostbaarder dan vergankelijk goud, dat door vuur beproefd wordt, tot lof en heerlijkheid en eer blijke te zijn bij & openbaring van Jezus Christus" (1 Petr. 1, 7)? Des te meer reden om ons in dit geloof te verheugen: een onopgeefbare schat, de rijkdom van de kerk, die niemand haar af kan nemen.

¹ Naar aanleiding van H.M. Kuitert, *Jezus: nalatenschap van het christendom. Schets voor een christologie*, (Baarn, 1998), 320 p., prijs f 39,90. Naar dit boek wordt verder verwezen door nissen haakjes geplaatste pagina-nummers in de tekst.

² S. Derix en F. Groeneveld, 'Ondanks alles gereformeerd gebleven' in *NRC Handelsblad*, 12-10-98.

³ Interview met Sj. de Jong, 'Jezus is God niet' in *NRC Handelsblad*, 11-09-98.

⁴ J.P. Bresser, "Jezus geen God? Dat wist ik al". Huub Oosterhuis over politiek, religie en poëzie in *Elsevier*, 03-10-98. Het is overigens dezelfde Oosterhuis van wie in het *Liedboek voor de kerken* liederen staan waarin de Here Jezus als God wordt bezongen. Bijvoorbeeld lied 162, waar de bewoordingen uit k geloofsbelijdenis van ~ i cea worden gebruikt: "God van God en licht van licht/aller dingen hoeder/heeft een menselijk gezicht/aller mensen broeder". Ook een soort stralenkrans (zie het vervolg van dit artikel)?

⁵ Ook Kuiterts geestverwant Huub Oosterhuis heeft in het aangehaalde interview in *Elsevier* kritiek op de stijl van het boek: "Het boek is helaas nergens hartverwarmend"; Oosterhuis spreekt zelfs over "onwaardige beeldspraak".

⁶ A. McGrath, *Jezus. De God die mens werd*, Zoetermeer (1998), 75, vgl. ook 198.

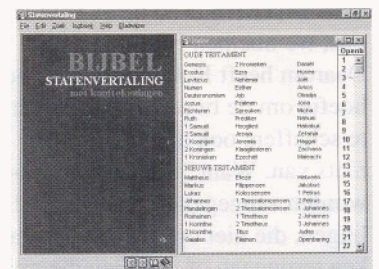
Drs. B. Kamphuis is hoogleraar in de dogmatiek aan de Theologische universiteit te Kampen.

Statenvertaling met kanttekeningen

UNIEK IN GEBRUIK

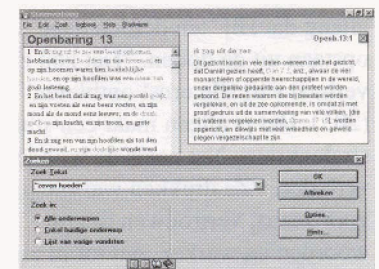
...Dit programma is werkelijk zo eenvoudig en snel dat het een lust is om mee te werken. Vooral ook omdat de opgezochte teksten en kanttekeningen ook weer met enkele muisklikken in een tekstverwerker (bijv. WP of Word) kunnen worden geplaatst. Terdege van 16-10-1996

Een programma met de meer dan 50.000 kanttekeningen (Pieter Kour) welke overzichtelijk zijn in een speciaal kader naast de Bijbeltekst. Het bijzondere aan deze CD-Rom is dat niet alleen de kanttekeningen worden getoond, maar dat bijbelverwijzingen in de kanttekeningen ook aangeklikt kunnen worden, waardoor de betreffende bijbeltekst ook op het beeldscherm verschijnt.

Voordelen

- * tienduizenden hotspots waarop u met de muis kunt klikken
- * uitgebreide en snelle zoekfunctie
- * teksten in andere programma's op te nemen
- * zeer geschikt voor Bijbelstudie
- * bijzonder fraai uitgevoerd

De Statenvertaling op deze CD-Rom met uitgebreide zoekfuncties geeft binnen enkele seconden de gevraagde teksten ter beschikking, zonder ingewikkelde handelingen. Het kopiëren van teksten naar een ander programma gaat zeer gemakkelijk. Eenvoudig kunt u uw notities bewaren, bewerken en printen. Een programma dat u zonder poespas in staat stelt om bijbelteksten op een eenvoudige manier efficiënte wijze te bestuderen.

Prijs f 185,-

**Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre**

Postbus 25, 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591

HOEZO, BURGER VAN EUROPA?

E. van Middelkoop

Samenleving

In Frankrijk werd bijvoorbeeld tijdens de campagne, voorafgaand aan het referendum over dit verdrag (van Maastricht, EvM), herhaaldelijk gewezen op het schrikbeeld dat Franse gemeenten een Nederlandse burgemeester zouden kunnen krijgen".

Europees burgerschap

Bovenstaand citaat is afkomstig uit een juridisch commentaar op het Verdrag van Amsterdam. Het verwijst naar een politieke realiteit waarvan de meeste lezers zich vermoedelijk niet of nauwelijks bewust zijn, namelijk dat wij ook beschikken over zoiets als een Europees burgerschap. Het werd in 1992 geproclameerd in het Verdrag van Maastricht dat twaalf Europese staten samensmeedde in een heuse Unie. Daar hoorde ook bij een burgerschap van de Unie. Dat burgerschap bevat vooralsnog geen plichten en slechts enkele rechten, mals het recht op vrije verplaatsing en verblijf binnen de Unie, het actief en passief kiesrecht bij gemeenteraadsverkiezingen en bij de verkiezingen voor het Europees Parlement en consulaire bescherming in derde landen. Het Verdrag van Amsterdam dat in 1999 in werking moet treden en inmiddels vijftien landen in Unie-verband bijeenbrengt bevat op het punt van het burgerschap een kleine, maar interessante correctie. Voor alle zekerheid is nu toegevoegd dat het Unie-burgerschap het nationale burgerschap aanvult maar er niet voor in de plaats komt.

Deze kleine verdragsaanpassing illustreert aardig een Europese stand van zaken, waarin enerzijds Europa in de vorm van de staatkundige identiteit van de Europese Unie onze positie als burgers langzaam maar zeker mede gaat bepalen, maar anderzijds de vertrouwde na-

tionale identiteit zich telkens weer doet gelden. Wij zijn en blijven allereerst Nederlander, Fransman, Duitser enz. en pas daarna voorzichtige ook een beetje Europeaan. Maar die laatste kleurtoevoeging neemt wel toe in betekenis en komt dichterbij ons alledaagse leven en ons zelfbeeld als burger.

Nationaal besef

Over dat laatste wil ik iets meer zeggen. Als gereformeerden hebben wij een door taal en historie sterk ontwikkeld nationaal besef. Dat kan als waardevol worden beleefd waar en wanneer wij in dat nationaal besef ook christelijke tonen aantreffen. Dat kan gaan van de tekst van het Wilhelmus via een Bijbels verankerde gevoeligheid voor de rechten van anderen en verdraagzaamheid tot de sociale harmonie van ons zgn. poldermodel. De vraag is nu of dit nationaal ingevulde zelfbeeld noodzakelijkerwijs moet verwateren wanneer wij ons meer en meer ook Europeaan moeten gaan voelen. Of zal dat Europees burgerschap vooralsnog niet veel meer dan een marginale aanvulling zijn?

Eerst iets over het moment waarop we deze vragen stellen. De Europese gemeenschappen bestaan al meer dan veertig jaar. Tot het begin van de jaren negentig voegden zij evenwel weinig toe aan het zelfbeeld en besef van burgerschap van de gemiddelde Nederlander. Europa was voornamelijk een bestuurlijke realiteit voor een kleine elite van politici, rechters en bestuurders. Daar-

naast een zakelijke realiteit voor boeren en grotere ondernemers.

Zie ik het goed dan verandert dat langzaam. We hebben inmiddels een zgn. Europees paspoort, veel jongeren krijgen door onderwijs en vakanties een verderreikende belangstelling en zeker met de komst van de euro zal het besef van ook Europeaan te zijn groeien. Echter, tot op de dag van vandaag wordt Europa door zeer velen nog gezien als de ver-van-m'n-bed-show van een vervreemdende, technocratische superstructuur. Men mag dan gewend zijn geraakt aan het zonder controles passeren van de landsgrenzen, de zeer geringe en zelfs afnemende belangstelling voor de verkiezingen van het Europees Parlement duiden op een nog altijd slecht ontwikkeld Europees burgerschap.

Europa dichterbij op onze huid

Met de doorwerking van het Verdrag van Amsterdam zal dit mijns inziens veranderen. Dit komt omdat de Europese samenwerking nu die delen van onze rechtsorde gaat beïnvloeden, die veel dichterbij huis liggen dan de al zo lang bestaande Europese regelgeving op gebieden als de economische mededinging, de landbouwverordeningen, steunmaatregelen en milieurielijn. Op grond van het Verdrag van Amsterdam zullen de vijftien Europese lidstaten & komende jaren ook regels gaan opstellen voor het asiel- en immigratiebeleid, de bn van het strafrecht en mis- schien zelfs het personen- en familierecht en ook de bewaking van grondrechten. Kortom, de Europese politiek zal gaan raken aan centrale normen en waarden met betrekking tot de bejegening van vreemdelingen, zaken van recht en barmhartigheid, tolerantie en lijk zelfs de onderwijsvrijheid. Zo waarschuwde onlangs een voor- naam adviesorgaan van onze rege-

ring voor de mogelijke effecten van Europa op de *financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs*. Niet dat onmiddellijk de alarmklok moet worden geluid, maar Europa komt ons dichterbij op de huid te zitten.

Ook in Europa is geseculariseerd

Nu werd in b.v. de jaren zeventig en tachtig wel eens gezegd dat er van Europa misschien ook wel een goede, dempende invloed zou kunnen uitgaan op de doorgeschoten libertijnse levensstijl en wetgeving in ons land. Inmiddels kunnen we beter weten. Als het gaat om het gebrek aan goede rechtsbescherming in zaken als abortus en euthanasie dan moeten we constateren dat in b.v. het Europees Parlement slechts kleine minderheden te vinden zijn om deze slechte rechtsontwikkeling te stuiten. Overigens, over wetgevende bevoegdheden op deze terreinen beschikt dat parlement niet, hetgeen de leden echter niet verhindert daar soms over te debatteren en resoluties op te stellen. Het socialistisch-groene regeerakkoord in Duitsland bevat voorstellen voor het zgn. hom-huwelijk, die weinig afwijken van wat er in Nederland klaar ligt voor nieuwe wetgeving. Alleen ten opzichte van de politieke en publieke acceptatie van actieve euthanasie lijkt ons land nog een voorloper. Van enige weerhouding vanuit andere Europese landen blijkt evenwel steeds minder. In het rapport van de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk 'Hart en ziel voor Europa?' wordt enerzijds met een nauwelijks beargumenteerd optimisme gesteld dat de moderne secularisatie wellicht een 'bepaalde fase' is in twintig eeuwen christendom in Europa (blz. 119). Anderzijds werd meer trefzeker gezegd 'dat in het geseculariseerde Europa een soort secundair-christelijk levensgevoel aanwezig is gebleven, maar het is niet zo duidelijk in hoe verre 'Europa' of de 'Europese mens' daarop nog aanspreekbaar is'.

Tach aandacht voor het nationale

Welnu, voorzover er sprake is van een Europees levensgevoel van

de Europese burger dan is dat de identiteit van de 'homo economicus', de producent en de onverzadigbare consument. Hij herkent zich in de Europese Unie en de daarin opgenomen gemeenschappen als het technocratisch imperium dat uit is op maximale winst. Voor de niet-economische waarden blijft die burger in Europa allereerst een nationale of regionale mens. Want de politieke integratie van Europa roept steeds zichtbaarder tegenkrachten op. In landen als Spanje, België, Italië en het Verenigd Koninkrijk is de (ontbindende) tegenkracht van de decentralisatie zo sterk geworden dat zij een gevaar voor de eenheid van de nationale staat gaat worden. Het is b.v. veelzeggend dat na eeuwen de Schotten weer een eigen parlement krijgen. Interessant is ook dat de poging van de Franse president Chirac om het Nederlandse drugsbeleid Europees te 'normaliseren' tot felle reacties bij ons leidden. Vooral links-intellectuele schrijvers vonden plotsklaps de moed onbekommerd op te komen voor nationale verworpenheden. Kennelijk heeft het allereerst economisch gekwalificeerde integratieproces grenzen bereikt.

Anderen worden vooral nationaal beleefd in dat is moedgevend voor wie hecht aan het houden van gereformeerd-confessionele denkwijzen, die wij eigenlijk alleen maar nationaal herkennen.

Kerken en levenbeschouwelijke organisaties

Iets van deze nationaal getinte tegenkracht zien we ook op kerkelijk gebied. De positie van kerken in Europa in hun relatie tot de staat lopen vanaf de zestiende eeuw zeer uiteen. Van formele staatskerken (het Verenigd Koninkrijk, de Scandinavische landen) via van overheidswege fiscaal gesteunde kerken (Duitsland) tot volledig van de staat gescheiden kerken (Nederland). In 1995 is door de Duitse kerken, protestant en katholiek, in een gezamenlijk memorandum voorgesteld de positie van de kerken in enigerlei vorm op te nemen in de Europese verdragen. Niet om die positie Europees te harmoniseren, maar juist om een garantie te bieden

voor de gegeven verscheidenheid. Deze actie heeft succes gehad in deze zin dat bij het Verdrag van Amsterdam de navolgende Verklaring is opgenomen: 'De Europese Unie eerbiedigt en doet geen afbreuk aan de status die kerken en religieuze verenigingen en gemeenschappen volgens het nationale recht in de lidstaten hebben. De Europese Unie eerbiedigt evenzeer de status van levensbeschouwelijke en niet confessionele organisaties. In het Nederlands Dagblad van 10 oktober j.l. zegt mr. dr. H.M. ten Napel hierover dat deze Verklaring tevens een legitimatie biedt voor toekomstige ingrepen van de Europese Commissie. Die zou een strikte, bijna fundamentalistische scheiding van kerk en staat voorstaan als in Frankrijk. Ik betwijfel of dit een juiste zienswijze is. Desgevraagd heeft de Nederlandse regering verklaard dat deze Verklaring materieel-rechtelijk weinig toevoegt aan wat elders in het Verdrag wordt gezegd over de sinds jaar en dag bekende eerbiediging van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden: 'De Verklaring komt geen andere betekenis toe dan hetgeen zij verwoordt'. Het is eerder andersom. Voorzover deze Verklaring al iets voorstelt is het dat zij past bij de opwaardering van een andere verdragsbepaling, die zegt: 'De Unie eerbiedigt de nationale identiteit van haar Lid-Staten', en de toevoeging aan de bestaande verdragstekst dat rekening moet worden gehouden met culturele aspecten 'met name om de culturele verscheidenheid te eerbiedigen en te bevorderen'. Het retorisch gehalte van dit soort teksten mag hoog zijn, ze geven wel aan dat onze burgerlijke en kerkelijke toekomst niet uitsluitend in 'Europa' ligt. De nationale identiteit en cultuur blijven daar gelden. Welnu, waar en voorzover daar het 'secundair-christelijk levensgevoel' nog aangrijpingspunten biedt, historisch verbonden met de Reformatie, dan liggen daar onze taken op staatkundig en kerkelijk gebied.

Dhr. E. van Middelkoop is lid van de Tweede Kamervoor het Gereformeerd Politiek Verbond.

DE FREE CHURCH OF CENTRAL INDIA (FCCI)

B. Bolt

kerk wereldwijd

Het doet ons wat aan een moskee **denken**. het **kerkgebouw** van de Free Church in Jabalpur. **Niet** zozeer **vanwege** de bouw, maar vanwege het feit dat er luidsprekers op het dak waaruit 's ochtends om 5 uur de oproep tot geloof en **beke-**ring klinkt. Het verschil met de Islam wordt echter direct duidelijk. Vanuit de luidsprekers van deze kerk van de FCCI klinkt het evangelie van Jezus Christus en de oproep om Hem te volgen.

Is dat niet vreemd dit te doen op deze manier; en is het niet hinderlijk zo vroeg in de ochtend? Ds. David John, de enthousiaste voorganger van deze gemeente, wimpelt onze bedenkingen beslist van de hand. Het is in een land als India niet vreemd om het op deze manier en op dit tijdstip te doen. De mensen zijn gewend om 's ochtends op deze tijd op te staan; en waar kunnen ze dan beter mee worden geconfronteerd dan met de blijde boodschap van genade en verlossing in Christus?

De FCCI is voortgekomen uit het zendingswerk van de Free Church of Scotland in India. Dit zendingswerk was sterk gestempeld door de barmhartigheid tegenover weeskin-deren. Veel van de eerste bekeerlin-gen waren vrucht van dit barmhar-tigheidswerk. Er kwamen ook leden van andere kerkgenootschappen over en er bekeerden zich velen uit het hindoeïsme tot Christus. Nog steeds groeit het zielental.

Missionair

Door een verandering in wetgeving in Madhya Pradesh, waardoor het de kerken verboden werd om wees-

huizen te stichten of te onderhou-den, is het werk en het aanzien van deze kerken veranderd. Toch ken-merkt het zich nog steeds door mis-sionaire gerichtheid en sociale be-wogenheid en vertoont het aantrek-kingskracht. De samenkomsten van de gemeenten worden veelvuldig bezocht door heidenen uit hun om-geving.

Ook uit andere maatregelen blijkt de vijandigheid van de overheid in deze deelstaat ten opzichte van de christelijke kerken. Zo bestaat er een meldingsplicht voorafgaande aan de doop van een Hindoe-be-keerling.

De FCCI zijn trouw aan de West-minster belijdenis. Predikant, ou-

derlingen en diakenen die samen de kerkenraad vormen, zien toe op leer en leven van de gemeenteleden.

De FCCI is een zelfstandig verband van vier plaatselijke presbyteriaan-se kerken in Centraal India, in de deelstaat Madhya Pradesh. De ge-zamenlijke vergadering wordt pres-bytery genoemd.

Gereformeerd

We waren in de gelegenheid een bezoek te brengen aan elke plaatse-lijke kerk. We konden met de plaat-selijke predikanten spreken en heb-ben samenkomsten van de gemeen-ten meegemaakt en ook enkele ge-meenteleden aan huis bezocht. We mochten een officiële presbytery-vergadering bijwonen en kregen veel informatie van rev. David John bij wie we een aantal dagen te gast zijn geweest.

Er wordt onderscheiden tussen 'full members' en 'adhaerants', waartoe ook de gedoopte kinderen worden gerekend. Daarnaast zijn er asso-ciate members, leden van andere kerken, die als gastleden aan het plaatselijk kerkelijk leven deelne-men en in principe toegang hebben tot het avondmaal. Tenslotte zijn er de visitors. Er wordt ernst gemaakt met het oefenen van de christelijke tucht. De erediensten zijn uiterst sober van opzet. In de eredienst heeft geen lezing van de wet of van het apostolicum plaats. Wel wordt veel gezongen uit een Hindi psal-ter/hymnal, deels op Schotse, deels op eigen Indische melodieën. De doop wordt bediend aan de kin-deren van de gelovigen, het avond-maal wordt regelmatig gevierd, va-riërend van 2 tot 12 keer per jaar. De voorafgaande zondag wordt een

voorbereidingspreek gehouden. Leiden van andere kerken, die trouw de erediensten bezoeken en om hun leer en leven goed bekend staan, worden aan het avondmaal **toegelaten**.

Gemeenteopbouw

De kinderen worden in de *sunday-schools* o.a. onderwezen in de *Shorter Catechism*. De geloofsbelijdenis vindt gemiddeld plaats op 14/15-jarige leeftijd. Daar gaat een aparte cursus aan vooraf die wordt afgesloten met een onderzoek door de *church-session*.

Naast de zondagse erediensten wordt er *sundayschool* gehouden, zowel voor kinderen, als voor ouderen. Soms vindt de *sunday-school* gelijktijdig met de eredienst plaats.

Andere samenkomsten van de gemeenteleden zijn de *cottage-meetings*, huisgodsdienst-oefeningen die door de week plaatsvinden. Verder zijn er *door-de-weekse prayermeetings* en *village-preachings*.

De zondag is in India voor de meeste mensen geen rustdag. Dit is merkbaar in de opkomst in de erediensten. De *samenstelling* van de aanwezigen in de erediensten is van een redelijk evenwichtige opbouw qua geslacht en leeftijd.

Bijzondere projecten zijn het bibliotheek-project van ds. David John in de wijk Premnagar. Het gaat om een bibliotheek voor gemeenteleden en buitenstaanders waar, tegen geringe vergoeding, goede boeken kunnen worden geleend. Daaraan zijn *studie-samenkomsten* met de lezers verbonden als *missionaire* activiteit.

Verder houdt ds. David John elke morgen tegen zonsopgang een *devotion* die via luidsprekers op het dak van de kerk voor de omgeving te volgen is. We ontmoetten verschillende mensen, waaronder een ouderling, die getrokken door deze boodschappen de diensten gingen bezoeken en zich aansloten bij de kerk.

Zelfstandig afhankelijk

De zelfstandigwording van dit verband van kerken is versneld door een verandering in de wetgeving van de staat Madhya Pradesh waardoor na 1988 alle buitenlandse zendingen uit dat gedeelte van India vertrokken moesten zijn.

Deze versnelling is er de oorzaak van dat de FCCI kerken voor wat hun materiële behoeften betreft nog sterk afhankelijk zijn van de steun van de Free Church of Scotland. Zo wordt de *presbytery* kas voor de onderhouding van de predikanten voor 314 gevuld door de FCS en voor 114 door de plaatselijke kerken. Ook vindt er rapportage plaats van de *presbytery-vergaderingen* naar de *Foreign Mission Board*. En om het andere jaar vindt visitatie vanuit Schotland plaats.

Wel is het beleid gericht op zelfstandigwording van de kerken.

De *presbytery* vergadert iedere drie maand en vervult een sterke centrale aansturende functie ten opzichte van de plaatselijke kerken.

De *predikantsvoorziening* is een punt van zorg. De laatste keer is voor het vinden van een kandidaat een advertentie geplaatst in een evangelisch tijdschrift. Men hoopt uit eigen kring jongelui naar de *Presbyterian Theological School* in Dehra Dun te sturen, die bereid zullen zijn predikant te worden in de FCCI. De *predikantstraktementen* zijn laag, ongeveer de helft van een ambtenarensalaris.

Onder de kerken van de FCCI vindt attestatie-verkeerplaats (*transfer-certificate*).

Geïsoleerd

De FCCI-kerken vormen, door hun geïsoleerde ligging ten opzichte van de andere gereformeerde presbyteriaanse kerken in India, met hen geen kerkverband. Ook hebben ze met hen geen vorm van kerkelijke relatie. Wel werken ze met de andere gereformeerde presbyteriaanse kerken samen in de opleiding

van voorgangers aan het PTS te Dehra Dun.

Ook is de FCCI sinds 1993 lid van de ICRC. Verder is ze op weg naar officiële registratie als zelfstandige kerk. Tot nu toe functioneren ze onder de paraplu van een andere presbyteriaanse kerk.

De FCCI zou de relatie met onze kerken graag verdiepen tot een *zusterkerkrelatie*. De *presbytery-vergadering* van 20 april 1998 constateerde de noodzaak hiervan omdat ze zich als kleine kerkengroep erg klein en geïsoleerd voelen. Daarom voelen ze sterk de behoefte aan een *zusterkerkrelatie* met andere gereformeerde kerken, zoals de Gereformeerde Kerk (vrijg.) in Nederland. Men is de Here dankbaar dat Hij ons met elkaar in contact heeft gebracht, waardoor kerkelijke gemeenschap kan worden geoefend en er nieuwe uitdagingen voor hen komen. Op de komende synode in Leusden zal er worden gesproken over de kerkelijke relatie met deze actieve en enthousiaste kerken in centraal India. We hebben elkaar beloofd dat we voor elkaar zullen bidden om elk in zijn omstandigheden kerk van Jezus Christus te mogen zijn en blijven.

NB. In mei 1998 brachten ds. Oosterhuis (BBK) en B. Bolt (DVN) een bezoek aan drie kerkengroepen in India. Een artikel over de RPCNEI volgt nog.

Dhr. B. Bolt is directeur van het Landelijk Bureau van De Verre Naasten en woont te Heerde.

Kostelijke klassieke kinderversjes

Gegrond op Gods Woord en Waarheid voor huis en school, t.d.s. J.H. Maaijjes 32 pagina's, geniet f 6,00

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25 - 4460 AA Goes. Tel. 0113-215591

Bijbelstudies

Postbus 10 - 3750 GA Bunschoten-Spakenburg
Tel (033) 299 79 99 - Fax (033) 299 79 98

'LAAT KOMEN, HEER, UW RIJK'

Lied vandeweek

'Laat komen, Heer, uw rijk' is een lied van verlangen naar Gods Koninkrijk. In krachtige taal wordt geboden om de komst van dat rijk; de menselijke ellende - oorlog, haat, nijd, tyrannie, schapen in nood, minachting van Gods naam, nacht en ontij - wordt voor Gods troon neergelegd.

Het lied doet qua taal- en beeldgebruik regelmatig denken aan de psalmen en de profetenboeken. De dichter, Willern Barnard, geeft zelf ook aan dat 'de beeldspraak [...] naar de trant[is] van de profeten met hun hartstochtelijk verlangen naar de dag van JHWH'.

Willem Barnard schreef lied 294 'vrij naar Lewis Hensley', zoals er onderaan de tekst staat. Deze Lewis Hensley was een 19de-eeuws anglicaans geestelijke. Hij publiceerde in 1867 in zijn bundel 'Hymns for the Minor sundays from Advent to Whitsuntide' onder andere het lied 'Thy kingdom come, o God'. Mede dankzij de melodie van Leighton George Hayne (1836-1883) raakte het lied snel ingeburgerd. In 1938 werd het in Nederland geïntroduceerd als lied 115 uit de bundel '38, de Hervormde voorloper van het Liedboek. In het Liedboek verscheen het lied in de nieuwe versie van Willem Barnard.

Het lied zet in met 'Laat komen, Heer, uw rijk', de tweede bede uit het Onze Vader. Het woordgebruik zet meteen de toon: 'koninklijke' (r. 2), 'majesteit' (r. 3), 'gezag' (r. 4), stuk voor stuk krachtige woorden die wijzen op koningschap en heerschappij en die de sfeer oproepen van de messiaanse toekomst die Jesaja schetst in een van zijn profetieën (9, 5-6). In de strofen 2 en 3 komt het intense verlangen aan

het woord: waar blijft het beloofde land? 'Beloofde land', 'Kanaän', 'Gods stad', 'Sion': de gebruikte beelden en hun betekenis kennen we stuk voor stuk uit de Bijbel.

In de twee volgende strofen, 4 en 5, krijgt het verlangen meer bodem: Zal het er ooit van komen? Nooit meer oorlog, haat, nijd, tyrannie? Door die opsomming van ellende krijgen in de volgende regels de uitroep 'O Sabbat Gods' en het woord 'vrede' (strofe 5, r. 3 en 4) opeens extra intensiteit. Achter het eerste verschijnt Hebreeën 4, het tweede staat hier in de volle, messiaanse betekenis van het woord. De drie slotstrofen zetten in met de bede 'Heer, sta op', ditmaal vanuit psalm 80: 'Herder Israëls, neem ter ore, [...] Wek uw sterkte op [...] en kom tot onze verlossing'.

De nood wordt in nog sterkere beelden dan in de voorgaande strofen voor Gods troon neergelegd. Psalm 14, 4 en elementen uit Ezechiël 34 komen hier tot klinken. De uitdrukking 'nacht en ontij' roept een 'unheimisch' gevoel op, vooral omdat de nacht is 'als een graf' en het ontij 'heerst in het rond'. Mede daardoor is de slo-troep een kreet, een krachtig pleidooi: 'Kom van de hemel af, / o Ster van Gods Verbond'. Opnieuw wordt hier gepleit op Gods belof-ten: Christus is immers de morgenster (Openb. 22, 16).

Samenvattend kunnen we stellen dat dit lied inhoudelijk gezien een sterke golfbeweging kent tussen enerzijds de menselijke ellende en anderzijds het uitzicht op Gods koninkrijk, daartussen komen zowel hoop als wanhoop aan het woord. Het lied is mede hierdoor een sterke eenheid. Ook is het als geheel veel sterker dan welk van de af-

zonderlijk gezongen coupletten ook; hier geldt de uitdrukking: het geheel is meer dan de som der delen.

Gebruik

Het Engelse origineel van dit lied werd als adventslied gepubliceerd. In het Liedboek is het opgenomen in de rubriek koninkrijk Gods. Die rubriek sluit de ordening van de liederen volgens het kerkelijk jaar af; achter de aanduiding 'koninkrijk Gods' gaat het einde van het klas-sieke kerkelijk jaar schuil, een peri-ode waarin vooral de eindtijd aan de orde komt: het leven van Gods kinderen na Pinksteren, in ver-wachting van de wederkomst. Rond die thematiek past dit lied uitste-kend. Tegelijk is het ook een ad-ventslied, zoals Hensley het oor-spronkelijk bedoelde. Ook in de ad-ventstijd gaat het immers om de verwachting van Christus' tweede komst. Dat wordt duidelijk als we de thema's van de vier adventszon-dagen op een rijtje zetten: 1) De bruid in afwachting van de hemelse bruidegom, 2) Christus is de herder die zijn volk zal leiden, 3) de Mes-siaanse Koning komt, en 4) het heil moet uit de hemel komen, zelf kun-nen wij het onmogelijk bewerken. Al deze vier aspecten komen op een of andere wijze in dit lied aan bod. Wij kennen geen strikte hantering van het kerkelijk jaar, maar kennis daarvan kan het begrip voor dit Lied versterken en ons een richting wij-zen voor het gebruik ervan.

Melodie

De melodie vormt een sterke een-heid met de tekst. Ze wordt geken-

merkt door een rustige maar stevige beweging: gelijke notenwaarden, nauwelijks sprongen. Ze bestaat uit twee regelparen: de twee eerste regels vormen een dalende lijn, de twee laatste een stijgende. De melodie is geschreven in een vierkwartsmaat, ze is breed van karakter en komt pas tot haar recht in een gedragen tempo (en dat is iets anders dan traag en stropelig). De ritmische structuur van elk van de vier regels is gelijk: uitsluitend kwartnoten met een lange noot aan het slot. Die lange slotnoot is niet alleen de afsluiting van de regel, ze is tegelijk de brug naar de volgende regel; vooral bij de overgang van r. 1 naar 2 (het eerste regelpaar) en de overgang van 3 naar 4 (het tweede regelpaar). Dat kun je al zingend voelen door die noot de volle lengte aan te houden en daarbij eerder in sterkte toe te nemen dan af (mals normaal bij een slotnoot gebeurt). Vooral dit element geeft de melodie een sterk karakter, een onontkoombaar stromende beweging, die uitstekend past bij de tekst.

A. de Heer-de Jong is musicus en publicist muziek en liturgie. Zij woont te Amersfoort.

294 Laat komen, Heer, uw rijk

Thy kingdom come, o God

St. Cecilia

Leighton George Hayne 1836-1883

- 1 Laat ko-men, Heer, uw rijk,
uw ko-nink-lij-ke dag,
toon ons uw ma-jes-teit,
Mes-si-as, uw ge-zag!
- 2 Waar blijft het overlang
beloofde land van God,
waar liefd' en lofgezing
verdrijven leed en dood?
- 3 Dat land, het ons vanouds
vertrouwde Kanaän,
waar God zijn stad herbouwt;
Sion, waar zijt ge dan?
- 4 Zal ooit een dag bestaan
dat oorlog, haat en nijd
voorgoed zijn weggedaan,
in deze wereldtijd?
- 5 Dat alle tyrannie
eens zal geleden zijn?
O sabbat Gods! En zie,
dan zal het vrede zijn!
- 6 Wij bidden, Heer, sta op
en kom in heerlijkheid!
Op U staat onze hoop
die onze Herder zijt!
- 7 Uw schapen zijn in nood,
uw naam wordt niets geacht...
men breekt uw volk als brood,
men heeft ons opgejaagd.
- 8 De nacht is als een graf,
ontijt heerst in het rand.
Kom van de hemel af,
o Ster van Gods verbond!

W. Barnard, geb. 1920
vrij naar Lewis Hensley (1824-1905)

Bibliotheek Bralectah

gereformeerde bibliotheek voor
mensen met een leeshandicap

...Heeft
De Reformatie
ook in
gesproken vorm.

Telefoon 0521 - 515946

B boekbespreking

Ds. Bijl heeft twee delen van een catechismusverklaring geschreven; in totaal wordt daarin de eerste helft van de Heidelbergse Catechismus behandeld. Hij deed dat op verzoek van de uitgever. Welk motief de uitgever heeft gehad om in de diverse soortgelijke boeken deze toe te voegen, voor hetzelfde publiek dat ook al catechisatie heeft gevolgd en wekelijks catechismuspreken hoort, wordt niet vermeld. Het onderwerp is eerbiedwaardig. Toch zal het niet de bedoeling zijn dat ze alleen gekocht worden, bijvoorbeeld als belijdenisgeschenk, en een solide en vertrouwde verschijning in de kast worden. Deze boeken zijn bruikbaar om een onderwerp nog eens na te slaan en

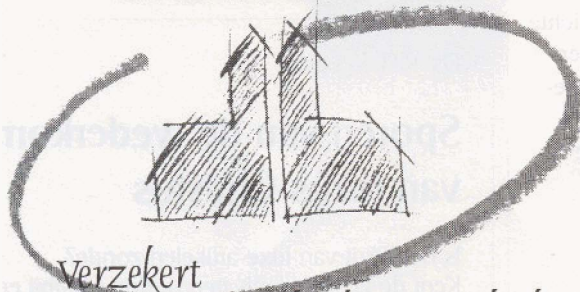
bijvoorbeeld voor voorstudie op de vereniging. De schrijver spreekt op een prettige toon, niet belerend. Hij gaat in op vragen die bij kerkleden leven. Je hoort een man die levenslang met de stof bezig is geweest in contact met mensen in preken en op catechisatie. Hij heeft ook nog een tijd college gegeven aan aspirantdominees over hoe je over dit soort stof preekt. Hij bespreekt bijbelse gegevens, maar niet te veel. Hij discussieert niet over de catechismus, maar reikt de leer ervan aan op de toon van het gezag dat aan die leer eigen is. De stijl is goed leesbaar: eigentijds, nooit wijldlopij, met korte zinnen en sprekende voorbeelden. "Maar dan is de verloren zoon niet echt geholpen met voed-

selpakketten van het Rode Kruis en de pachters niet met een agrarisch steunfonds" (*Wat het geloof verwacht*, p. 37). Prekers en catecheten kunnen uit deze boeken ideeën opdoen.

Drs. C. Bijl, *Houvast en troost*. De kern van het geloof volgens de Heidelbergse Catechismus. Zondag 1-7. Barneveld, De Vuurbaak, 1998. 86 blz. f 22,50. Id., *Wat het geloof verwacht*. Het apostolicum volgens de Heidelbergse Catechismus. Zondag 8-24. 2e druk. Barneveld, De Vuurbaak, 1998. (Oorspr. 1989.) 157 blz. f 27,50.

Ds. P. Houtman is predikant van de Gereformeerde Kerk van Twijzel-Kollumerzwaag.

donatus

Verzekert

van Avondmaalstel tot Zadeldak
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.

Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.

Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500

5240 AM Ras&

dom

Hoff van Hollandlaan 8

Tel. ☎ 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

M

meegelezen

Studentenpastoraat

Ds. Arie de Leeuw is bijna 25 jaar studentenpastor in Groningen. In *Kerkinformatie* van oktober 1998 vertelt hij over de verschillen tussen studenten vroeger en nu:

(...)

'Het is wel heel belangrijk dat we de problemen signaleren, hetzij in de gesprekskringen, hetzij voor of na de diensten; hetzij aan de bar in ons pand. Pas als zulke ontmoetingen kan er een vertrouwensband ontstaan tussen een van de pastores en een student en kun je als pastor indien gewenst een afspraak maken. Problemen waar we – naast incest – wel mee te maken krijgen bij jonge mensen, zijn eenzaamheid, relatieproblemen, studieproblemen of contactstoornissen. Ook hierin is een belangrijk verschil ten opzichte van twintig jaar geleden: mensen zijn opener, praten veel gemakkelijker over problemen en hebben het gevoel dat wij beter naar ze luisteren.'

Dankbaarheid en onbehagen

Zaterdag 19 september vierde de Wereldraad van Kerken haar vijftigjarig jubileum, grotendeels in besloten kring. *Woord en Dienst* van 10 oktober daarover:

Feestvreugde mocht, maar niet te uitbundig, daarvoor zijn de huidige tijden voor de oecumene te verwarrend. Na de hoogtijdagen van de jaren zestig en zeventig, toen er van

uit de Wereldraad krachtige, zij het controversiële, impulsen werden gegeven aan het kerkelijke en politieke leven (antiracisme, derde wereldproblematiek) en na de te hoog gegrepen idealen van het conciliair proces (vrede, gerechtigheid en heilheid der schepping), is de raad zoekende naar een nieuwe rol, naar een nieuwe betekenis.

Onder de huidige secretaris-generaal Konrad Raiser is een bezinningsproces op gang gekomen, dat moet leiden tot een dienende 'gemeenschap van kerken, met ruimte dan ooit voor verscheidenheid en veelkleurigheid van het christendom'. Anders gezegd: flexibele oecumene, zonder een dominante rol van westerse protestantse kerken, met veel bewegingsvrijheid voor de kerken en met meer oog voor de wereldwijd groeiende pinksterker

ken. In Amsterdam was van een vernieuwende oecumene bitter weinig te merken. Duitse en Nederlandse theologen sloegen klok.

Over twee maanden, op de *Assemblee in Harare* (Zimbabwe), zal duidelijk moeten worden, of de Wereldraad wel een nieuwe rol in een gewijzigd christendom kan spelen. Veel zal afhangen van de methodische kerken. Sinds ~~~~ding tot de Wereldraad in 1961 zijn diverse gevoeligheden tussen het oosterse en westerse christendom verminderd, maar de onderlinge cultuurverschillen blijven hardnekkig. Meer dan een teken aan de wand is, dat de kerken van Georgië, Bulgarije en Servië hun lidmaatschap uit onvrede hebben opgezegd. De orthodoxen vinden westerse kerken veel te activistisch en de patriarchen storen zich al geruime tijd aan westers getinte onder-

Ds. R.H. Keegstra

Sporen van de wederkomst van Jezus Christus

Is het bezit van luxe artikelen zonde? Kent de geschiedenis een oorlog waarbij een derde van de mensheid de dood vond?

39 Scuds, 11.000 huizen verwoest, geen doden, Gods werk!

In deze uitgave met meer dan 350 gespreksvragen, geeft ds. Keegstra zijn visie over het bijbelboek Openbaring van Johannes.

174 pag., f 17,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

werpen als vrouwen in het ambt, homoseksualiteit en inclusief taalgebruik in theologie en liturgie. Anderzijds hebben westerse kerken weinig op met de orthodoxe vermenging van geloof en (opkomend) nationalisme. Vers in het geheugen ligt de collaborerende rol van de Servisch Orthodoxe Kerk, een wandaad die de Wereldraad niet durfde te veroordelen.

Oecumene verandert Godsbeeld

In hetzelfde nummer van *Woord en Dienst* lezen we:

Door de oecumenische uitwisseling heeft het Godsbeeld in de westerse cultuur een geleidelijke metamorfose doorgemaakt. Door deze veranderde kijk op God kan het christelijk geloof opnieuw relevant in de samenleving worden.

Dit betoogde prof. Dr. Anton Houtepen zaterdag 19 september op het Wereldraadsymposium 'Geloof in de stad'. Houtepen noemde vijf momenten van metamorfose:

1. Het idee van God als de almachtige, hoog verheven Rechter die belooft en straft, is in de oecumenische beweging ontmaskerd en herrijkt tot de God in wie geen geweld is.
2. Door de wereldwijde uitwisseling van de vele manieren waarop men het christelijk geloof beleeft en vormgeeft, heeft de oecumene ieders eigen contextuele vorm en visie gerelativeerd en de mogelijkheid gegeven, om uit de rijkdom van andere tradities te putten.
3. De oecumene heeft een stroom van gezamenlijke overtuigingen op gang gezet, waarbij men een God belijdt, die niet te claimen is voor de eigen groepen. Van de kerk wordt gevraagd haar verantwoordelijkheden te delen met andere gelovigen, in plaats van andersgelovigen uit te sluiten of te beconcurreren.
4. Een hernieuwde aandacht voor

de boodschap van de God van de profeten van Israël. Hun protesthouding komt tot uiting in de gezamenlijke viering van de doop als protest tegen de machten van het kwaad en de bevrijding ervan in de viering van de sacramentele tafel, waarin Christus, als meester en gids, de gastheer is ten midden van een gastvrij volk van de opstanding.

5. Als laatste is door de oecumenische beweging de communicatie tussen geloof en kennis, tussen God en de werelden van wetenschap, politiek, technologie en ethiek, opnieuw op gang gebracht.

Emoties, wat moet je ermee?

De Hervormde predikante dr. E.S. Klein Kranenburg zag een EO-uitzending waarin ds. W. Glashouwer vertelde over zijn bekering, een gebeurtenis die met veel emoties gepaard ging. Gemeenteleden die dat soort emoties niet kennen, vroegen haar of het wel goed zat met hun geloof. Mevrouw Klein Kranenburg in *Confessioneel* van 8 oktober:

In de omgang met de Here God in zijn Woord, onder de beademing van zijn geest, wordt niet alleen het verstand maar ook het hart aangesproken. Altijd heeft de kerk beseft dat de doorwerking van het evangelie cognitief en affectief van aard is. Maar vaak is de balans tussen de beide aspecten volkomen scheef. Niet alleen in de kerk, ook in je eigen leven en omgang met de Heer. Calvijn heeft de balans steeds willen bewaren. Als hij de overvloedige lieflijkheid memoreert, die God geeft aan wie Hem vrezen, spreekt Hij in één adem van een heftige aandoening die daardoor wordt gewekt. De gelovige wordt er – aldus Calvijn – emotioneel door meege-sleept (Instit. III, 2,41). Dat is nogal wat! Calvijn bedoelt vooral dat het gebonden gevoelsleven wordt vrijgemaakt tot diepe vreugde en troost in de levende God. Gelukgewenst

is een ieder die in zijn emotie een voorsmaak heeft van de eeuwige vreugde. Maar oproepbaar is deze niet. En de mate waarin deze voorkomt is altijd heel persoonlijk. Wie depressief is of affectief voikomen ontstemd door barre en boze gebeurtenissen, moet zichzelf geen verwijten maken over te weinig religieuze blijdschap. Voor je 't weet ga je je schuldig voelen omdat jij niet w over vreugde weet te spreken als Willem Glashouwer. In zijn prachtige boekje *Klank en weerklank* schrijft dr. C. Trimp: Wanneer het gevoel (de emotie - KK) geen klankbodem kan zijn voor het woord van de liefde Gods, is dat niet een aanwijzing dat die liefde zelf van ons geweken is. Dat is evenmin het geval wanneer het verstand of geheugen van een mens door ziekte of ouderdom steeds gebrekiger gaat functioneren @. 128).

Er Paulus dan?

De emotie doet niet altijd mee in de geloofskennis. Heerlijk als vreugde zich baanbreekt, maar 't is ook goed als het – wat van Ruler zei – een binnenpretje is over het heil. Maar Paulus d m en zijn religieuze imperatief in Filipenzen 4? Moeten we toch steeds blijdschap ervaren? ik ga ervan uit, dat de apostel heeft bedoeld, dat we te allen tijde met ons verstand en hart ons mogen uitstreken naar Christus en het heil dat ons in Bern geschonken is. Wie daartoe bereid is, aal het m a ren – gewoon bij 't werken in de tuin, bij 't fietsen over een stille landweg of het gereedmaken van de avondmaaltijd – som heel even; dat het hart door een stille vreugde wordt omspoeld. En als vanzelf zeg je het Blaise Pascal en Willem Glashouwer en de psalmdichters na: Gods goedheid gaat het al te boven, Zijn goedheid duurt in eeuwigheid!

UIT DE KERKEN

Beroepen te Leusden (wijk west):
S.W. de Boer te Leek.

Intrede

Ds. M. Tel uit Bergschenhoek deed zondag 8 november intrede te Bunschoten-Oost. De bevestigingsdienst werd 's morgens gehouden. Voorganger was ds. A.M. Hullu te Bunschoten-Oost. De intrededienst was 's avonds, beiden in de Petrakkerk te Bunschoten. Nieuw adres: Vondelstraat 11, Bunschoten. Tel.: 033-2986817.

Drs. J.M. Oldenhuis, kandidaat uit Kampen, deed zondag 8 november intrede te Wetsinge-Sauwerd. De bevestigingsdienst werd 's morgens gehouden. Voorganger was ds. J.T. Oldenhuis te Zwolle-Zuid. De intrededienst werd 's middags gehouden, beiden in 'De Hoeksteen' te Sauwerd.

Nieuw adres: Provincialeweg 20, 9771 TB Sauwerd.
Tel.: 050-3061235.

Adreswijzigingen e.d.

Het nieuwe adres van ds. C. van Breemen (voorheen predikant te Heerenveen) is Westercluft 192, 8332 AK Steenwijk. Tel. 0521-519008.

Jubileum

Het was maandag 26 oktober veertig jaar geleden dat ds. R. Hoog-

steen, emeritus predikant te Zuid-**H.** in het ambt werd bevestigd. Rienk Hoogsteen werd op 18 juni 1925 te Achtkarspelen (Fr.) geboren. Na zijn studie aan de Theologische Hogeschool te Kampen werd hij op 26 oktober 1958 predikant te Garrelswier. In 1963 vertrok hij naar Gees (Dr.) en in 1965 ging hij naar Den Ham. Daarna diende hij nog de gemeenten te Enumatil (1968), Apeldoorn (1972), Roodeschool (1976) en Oldehoeve (1982). Op 18 juni 1990 ging hij met emeritaat.

Beroepbaar*

Kandidaten:

H.B. de Bondt, Oostercluft 59, 8332 DB Steenwijk, 0521-516409

E. Rüpke, Wortmanstraat 414, 8265 AR Kampen, 0383331512

M.F. Verhoeff, Heemskerckstraat 91, 8023 VJ Zwolle, 038-5441238

P.G. Boon, Telemannstraat 189, 8031 KG Zwolle, 038-4235833

Verder is beroepbaar:

Dr. B.A. Zuiddam, Ritgerskamp 74, 3853 ES Ermelo, 0341-563802

D. Mak, Schumannlaan 6, 7522 KE Enschede, 053-4355547

Eveneens zijn beroepbaar de volgende predikanten:

C. van Breemen, Baggelbak 16, 8447 AX Heerenveen, M13-629623

J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET Amersfoort, 033-4728793

P.F. Lameris, Curiestraat 42, 7909 BT Hogeveen, 0528-233481.

* Nieuwe opgaven en wijzigingen:
H. Prins, tel. 038-3331335

NBG-Plus

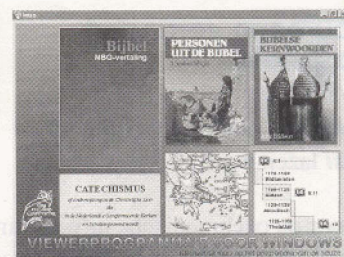
De NBG-Plus wordt inmiddels door veel gezinnen met plezier gebruikt. Wij kunnen u & NBG-Plus; dit uitgebreide is dan de concordantie, van harte aanbevelen.

De Heidelbergse Catechismus

De vragen en antwoorden met de honderden bijbeltekstverwijzingen maken het gebruik eenvoudig.

Bijbelse kernwoorden

Een digitaal woordenboek waarin belangrijke bijbelse kernwoorden zijn opgenomen.

Personen uit de Bijbel

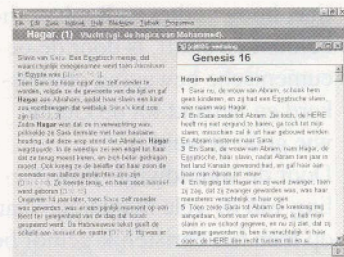
Een programma met meer dan 400 belangrijke persoonsnamen.

De zendingsreizen van Paulus

Een programma met een fraaie kaart met bijbelse plaatsen die bij aanklikken & betreffende reizen van Paulus weergeven.

De Tijdbalken

Door zijn eenvoudige handig, is het eenvoudige gebruik van de tijdbalken. Er zijn er drie: De Richteren, de koningen van Juda en de koningen van Israël.

De NBG-vertaling op deze CD-Rom met uitgebreide zoekfuncties geeft binnen enkele seconden de gevraagde teksten & beschrijving, zonder ingewikkelde handelingen. Het kopiëren van teksten naar een ander programma gaat zeer gemakkelijk. Eenvoudig kunt u uw eigen notities bewaren, bewerken en printen. Een programma dat u zonder poespas in staat stelt om bijbelteksten op een eenvoudige manier en efficiënte wijze te bestuderen.

Prijs f 150,-

Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre
Postbus 25, 4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Drs. P. Groenenberg (red.)
Gelovig Denken
Twaalf hoofdstukken over onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik. Met gesprekspunten.
Geb. 204 pag., f 28,00

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

